

**การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมือง
มะดัน ตำบลท่าทราย-ตำบลบางอ้อ จังหวัดนครนายก**

**The Development of Tourism Learning Route with Muangmadan Community
Participation in Tambon Tasai and Tambon Bang-or, Nakhon Nayok Province.**

◆ **ณัฐกานต์ รongทอง**

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว (หลักสูตรสองภาษา) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร

Natthakan Rongthong

Lecturer of Tourism (Bilingual program), Faculty of Management Science,

Phranakhon Rajabhat University, E-mail: natthakan20@gmail.com

◆ **กัลยา นาคลังกา**

อาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Kanlaya Naklungka

Lecturer of Economics Program, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat

University, E-mail: kai.nac@gmail.com

◆ **วงศ์วิภา โสสุวรรณจินดา**

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว (หลักสูตรสองภาษา) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนคร

Vongvipha Thosuwonchinda

Lecturer of Tourism (Bilingual program), Faculty of Management Science, Phranakhon

Rajabhat University, E-mail: vongvipha_t@hotmail.com

◆ **ปรียา สมพีช**

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Preeya Sompuet

Lecturer of Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Phranakhon

Rajabhat University, E-mail: preeya_s11@hotmail.com

◆ **ศทาวุฒิ สังขมาศ**

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Khatawut Sangkhamart

Lecturer of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Phranakhon

Rajabhat University, E-mail: khatawut@hotmail.com

Received: September 10, 2021; Revised: March 3, 2022; Accepted: April 25, 2022

Abstract

The purposes of the research were (1) to study a potential of local community towards the community-based tourism activities management in the Muangmadan community Nakhon Nayok province, (2) to study the community participation for learning tourism activities management in Muangmadan community, (3) to study the behavior of Thai tourists interested in learning tourism activities in Muangmadan community; and (4) to develop of tourism learning route with Muangmadan Community participation. This research was mixed method research conducted in-depth interviews with a total of 15 key informants, including community leaders and community product producers and distributed a questionnaire for 155 tourists. The content analysis and descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation were applied for data analysis. The research result showed that overall, (1) the community has potential for learning tourism activities according to the knowledge, skills, attitudes, and core competency in Muangmadan community. 2) People in the community participate in development in Muangmadan community-based tourism in 4 ways directly and indirectly including 1) planning, 2) cooperating, 3) sharing, and 4) evaluating. (3) The overall behavior of Thai tourists towards learning tourism activities was rated at the high level. (4) The development of tourism learning route with Muangmadan community Participation can be created into 2 routes which are One day trip and 2 days 1 night.

Keywords: Tourism learning route, Muangmadan, CBT, Nakhon Nayok province

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน (3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน (4) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มชุมชนเมืองมะดัน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน และแจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 155 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า (1) โดย

ภาพรวมชุมชนมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ด้านทักษะความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสมรรถนะหลักความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นตามกฎระเบียบ (2) สมาชิกในชุมชนเมืองมะดันมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ 4 กระบวนการคือ 1) การมีส่วนร่วมคิด วางแผนและการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (3) ภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน อยู่ในระดับมาก (4) เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน มีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวบนเส้นทางที่น่าสนใจทั้ง รายการนำเที่ยว “วันเดียวเที่ยวเมืองมะดัน” และ รายการนำเที่ยว “ท่องเที่ยวเมืองมะดัน 2 วัน 1 คืน

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยว ชุมชนเมืองมะดัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครนายก

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism – CBT) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคนและพัฒนาชุมชนทั้งในด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้าง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำงานร่วมกัน (Tourism Authority of Thailand, 2016) ตั้งแต่ผู้ อาวุโส ผู้นำ ผู้หญิง ผู้ชายและเยาวชนให้เข้ามามีบทบาททุกภาคส่วน สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชน (Prajong, 2017) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูวัฒนธรรมให้ได้รับการบันทึก สืบ ทอด เผยแพร่ (Richards & Wilson, 2006) และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มา เยือน (Wurzburger, 2010) สร้างการรับรู้เรื่องความผูกพันระหว่างชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ (Tancharoen, 2018) ชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน ตำบลท่าทรายและตำบลบางอ้อ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดนครนายก 4 ปี (พ.ศ.2561- 2564) ที่ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สุขภาพและวัฒนธรรม โดยมีกลยุทธ์และเป้าประสงค์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชุมชนทาง น้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (Nakhon Nayok Provincial Office, 2019) สอดคล้องกับสำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัดนครนายกได้เล็งเห็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการต้องพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน ได้แก่ พื้นที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก และตำบลบางอ้อ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกมะดัน เพื่อพัฒนาในด้านผลผลิตจากมะดันมาทำการแปรรูปอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ และเพื่อเชื่อมโยงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน “ชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน ท่าทราย-บางอ้อ” มีการ ปรับภูมิทัศน์/ ทำแลนด์มาร์ค และจุดเช็คอิน (Check-in) การอบรมและจัดระบบมัคคุเทศก์

การประชาสัมพันธ์การขายโปรแกรมท่องเที่ยว (Kaswanto, 2014) การสร้างและพัฒนาอะดัมให้ เป็นสัญลักษณ์ของที่ระลึก (Sirichana, 2020) โดยมีชุมชนเมืองมะดันที่รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนและ พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะดันทั้งหมด 13 ชุมชน ในขณะที่เดียวกันยังมีวิสาหกิจชุมชนเมืองมะดันที่ยัง ไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ให้เกิดเป็นรูปธรรม แต่ ละชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการเข้ามาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยแต่ละชุมชนมีการ บริหารจัดการกันเอง ในการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการเดินทางเยี่ยมชมการสาธิต วิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมะดันและการซื้อของฝากสินค้าแปรรูปให้กับนักท่องเที่ยวได้ชมเท่านั้น กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดันในเขตพื้นที่ตำบลท่าทรายและตำบลบางอ้อจังหวัดนครนายก ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ยังไม่มีการส่งเสริมการ จัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวในมิติ ของความต้องการในการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมืองมะดันและส่งเสริมให้การท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยวเมืองมะดันเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเมืองมะดัน เพื่อให้ชุมชนมีองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและยกระดับพื้นที่ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ตลอดจนเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของ ชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก
4. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มี

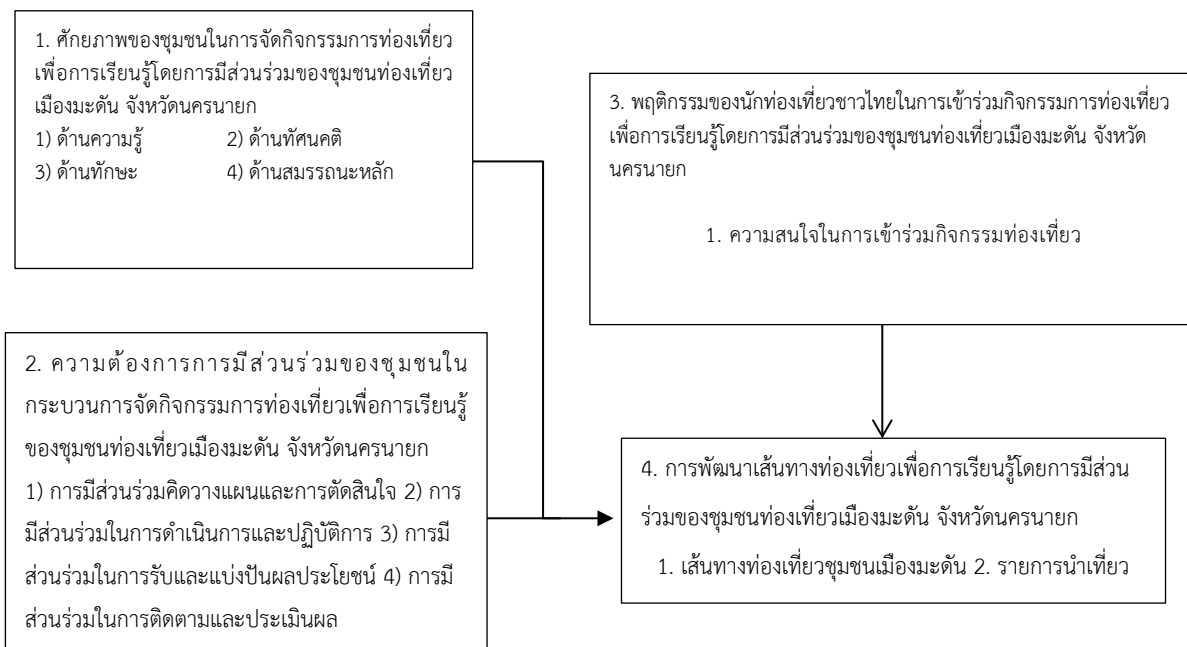
ความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ประชาชนที่อยู่ในชุมชนเมืองมะดัน บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวของชุมชนเมืองมะดัน โดยการคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงบุคคล (Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเมืองมะดัน ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัด นครนายก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการพิจารณาโดยนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวตาม แผนพัฒนา จังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561-2564 (Nakhonnayok Provincial Office, 2019)

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี (เดือนมีนาคม 2563-เดือนกุมภาพันธ์ 2564)

กรอบแนวคิด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

ศักยภาพชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนมีความพร้อมและความสามารถด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะและด้านสมรรถนะหลักในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ คิดริเริ่ม พิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ แบ่งปันผลประโยชน์และติดตามประเมินผล ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ตีระหว่างนักท่องเที่ยวในชุมชนเมืองมะดัน ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้เชิงเกษตร การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะดัน การทำอาหารพื้นบ้านจากมะดัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Aref (2011) กล่าวว่า การสร้างศักยภาพของชุมชนต้องเริ่มจากการสร้างความสามารถของตัวบุคคลให้ได้ก่อน ปัญหาและอุปสรรคหลักในการสร้างขีดความสามารถของชุมชน (Ellis, 2011) ในการพัฒนาการท่องเที่ยว Lamaijeen & Choibamroong, (2015) กล่าวว่า ชุมชนควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 4 ประเด็น คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะและสมรรถนะหลัก

แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชน (Andrea Yanes, 2019) หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม พิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ (Page & Hall, 2009). ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม (UNESCO, 2006). Ratchathawan et al. (2018) ได้สรุปกระบวนการการมีส่วนร่วมนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเสนอความคิด วางแผนและการตัดสินใจ 2) ในการดำเนินการและปฏิบัติการ 3) การรับและแบ่งปันผลประโยชน์ 4) การติดตามและประเมินผล

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

Wurzburger et al. (2009) อธิบายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เป็นเชิงสร้างสรรค์และมีความหลากหลายตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เน้นการหาประสบการณ์แปลกใหม่มากขึ้น การมีส่วนร่วมกับผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (Richards, 2010b) เช่น การทดลอง (Experimental) (Kaewsanga & Chamnongsri, 2012) ซึ่งกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนเมืองมะดัน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการแปรรูปและถนอมอาหารเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเมืองมะดันสามารถนำไปปรับใช้กับนักท่องเที่ยวให้เกิดประสบการณ์แปลกใหม่น่าสนใจมากขึ้น

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

Thailand Community Based Tourism Institute (2006) ได้อธิบายเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) เป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น (Stephen J. Page, 2009) การพิจารณากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องสำรวจสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (Tourism Authority of Thailand., 2019). แนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว และเป็นการจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบโดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิมเนื่องจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น Rongthong & Thosuwonchinda (2020) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสาขลา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านสาขลา ได้ออกแบบเป็นกิจกรรมรายการจัดนำเที่ยว (One Day Trip) โดยความร่วมมือจากคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้มีการศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี (Lamajeen & Choibamroong, 2015) พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทัศนคติ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านสมรรถนะหลัก Sungsuwan (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกาะเสม็ดที่เหมาะสมกับพื้นที่ 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นต้นแบบอย่างแท้จริง องค์กรความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จินตนาการหรือการสร้างสรรค์ และการฉลาดคิดมาเป็นประดิษฐ์กรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลักใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive Sampling) โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายหรือประเด็นคำถามจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษารั้งนี้ เป็นประชากรที่มีจำนวนไม่จำกัด (Infinite Population) จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1,2 และ 4 ได้แก่ กลุ่มชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย รวมทั้งสิ้น 15 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวของเมืองมะดันที่เคยมีประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเมืองมะดัน จำนวน 255 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบขนาดของเครื่องชั่งและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% คลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน ทั้งนี้ โดยสุ่มแบบสอบถามตามความสะดวก (Convenience sampling) โดยทำการแจกแบบสอบถามโดยเลือกวันและเวลาที่แตกต่างกันในการแจกแบบสอบถาม และได้แบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบและมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์กลับมาจำนวน 155 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารเผยแพร่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วารสารต่างๆ ของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายกและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (in-depth Interview) และการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดันในปัจจุบัน มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติและด้านสมรรถนะหลักและการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมคิด วางแผนและการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions)

2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดันจังหวัดนครนายก โดยประยุกต์ตามรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดันจังหวัดนครนายก เป็นแบบสอบถามที่ใช้มาตราวัดระดับข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (interval Scale)

มีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ทั้งนี้ แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นจะได้มีการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity test) โดยการขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นของหัวข้อการวิจัยดังกล่าวและมีการทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability test) แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติในด้านสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย การถอดเทปแยกตามประเด็นและแหล่งข้อมูล ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์และประเมินความหมายของข้อมูลตามกรอบบริบทของแหล่งข้อมูลตามประเด็นคำถามวิจัยที่วางไว้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนเมืองมะดันมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้

1.1 ความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยังขาดความรู้ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน

1.2 ความรู้ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนขาดความรู้ในการลดของเสียและการฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม

1.3 ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคมและกายภาพ

1.4 ความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้ด้านการจัดพื้นที่ทางธรรมชาติและทางการเกษตร ขาดการจัดพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี

1.5 ความรู้ด้านการตลาดการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้ทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาดมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ ในฤดูกาลทางการท่องเที่ยว

1.6 ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีความรู้ทางการกำหนดแผนนโยบาย การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกับองค์กรท้องถิ่น การเข้าร่วมในชมรมการติดต่อประสานงาน ขาดทักษะการประเมินผล

2. ด้านทัศนคติ

2.1 ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ชุมชนได้รับความสนใจจาก นักท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยสร้างงานสร้างอาชีพและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น

2.2 ทัศนคติที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนนโยบาย มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ร่วมพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวและให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

3. ด้านทักษะ

3.1 ทางด้านการสื่อสาร ซึ่งชุมชนเมืองมะดันมีทักษะในการสื่อสารการใช้ภาษาทางการท่องเที่ยวชุมชน ขาดทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

3.2 ทักษะทางการบริการ ชุมชนเมืองมะดันสามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อมมั่นให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

3.3 ทักษะทางการเป็นผู้นำ ชุมชนเมืองมะดันมีทักษะทางการเป็นผู้นำกิจกรรมยังขาดทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมาย

4. ด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนเมืองมะดันมีทักษะและสมรรถนะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและ นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การติดตามและ ประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

1) การมีส่วนร่วมคิด วางแผนและการตัดสินใจ คนในชุมชนเมืองมะดันต่างเข้าใจและให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยพิจารณาได้จากการตั้งกลุ่มวิสาหกิจและการท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้านนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาต่อยอดและเพิ่มคุณค่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ยังมีบางหมู่บ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมหรือนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองมะดันเพราะยังไม่พร้อมในด้านต่างๆ อาทิ บุคลากรทางการท่องเที่ยว หรือสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ไม่ได้สร้างความแตกต่าง

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติการ สมาชิกของชุมชนเมืองมะดันต่างเข้าใจและให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางตรง

และทางอ้อม เช่น การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้กระจายไปยังสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้รับจะเป็นผลประโยชน์ทางตรงที่สมาชิกของกลุ่มหรือศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองมะดันได้รับจากการให้บริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ ชุมชนเมืองมะดันมีเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจนและเท่าเทียมกัน ได้แก่ การมีกองทุนพัฒนาชุมชนมีไว้ใช้สำหรับผลประโยชน์ของทั้งชุมชน มีการประชุมและแบ่งปันผลประโยชน์กันตามข้อตกลงของแต่ละกลุ่ม ถึงแม้ว่าจะมีระบบการจัดการรายได้ของกลุ่มตามข้อตกลงแต่ยังเกิดการกระจุกตัวของรายได้อยู่กับบางกลุ่มไม่ได้มีการกระจายไปยังทุกกลุ่มในชุมชนเมืองมะดัน แต่ก็สามารถได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ในส่วนของกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชนและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานการดำเนินการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ชุมชนยังขาดการจัดตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ประเมิน คุณภาพการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนเมืองมะดันที่ต้องพัฒนาการติดตามและประเมินผล

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ พบว่า นักท่องเที่ยวของชุมชนเมืองมะดันส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 68.4 อายุ 51-60 ปี ร้อยละ 41.2 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.9 มีอาชีพเป็นเกษตรกร และแม่บ้าน ร้อยละ 27.7 เป็นผู้ที่มิถุนีลำนานอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 76.8 เดินทางมาศึกษาดูงานจากสถาบันการศึกษา บริษัท หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ร้อยละ 91.7 ได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองมะดันจากสื่อสิ่งพิมพ์ ร้อยละ 44.5 และนักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเที่ยวชมชุมชนเมืองมะดันมากกว่า 4 ชั่วโมงขึ้นไป ร้อยละ 50.4

ส่วนที่ 2 สรุปผลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน โดยภาพรวมและรายด้าน

ลำดับ	กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน	ระดับความสนใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	กลุ่มทุ่งบัวฉัตร	3.95	.79	มาก
2	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน Rice Care	3.94	.83	มาก
3	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปมะดัน	4.43	.72	มาก
4	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาเค็มน้ำมะดัน	3.93	.82	มาก

ลำดับ	กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนเมืองมะดัน	ระดับความสนใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลาเค็มน้ำมะดันแดดเดียว และ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนใจสู้กุ๊กฤดูถนอมอาหาร	4.08	.76	มาก
6	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงหิน	4.46	.66	มาก
7	กลุ่มอนุรักษ์ชนมไทยโบราณและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้	4.49	.67	มาก
8	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางควายลุย	4.57	.70	มากที่สุด
9	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้อบแห้งบางอ้อ	4.67	.67	มากที่สุด
11	บ้านโบราณกังยี่	4.75	.69	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.33	.74	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากความสนใจที่มีระดับสนใจมากไปหาน้อย คือ บ้านโบราณกังยี่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้อบแห้งบางอ้อ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนใจสู้กุ๊กฤดูถนอมอาหาร กลุ่มแปรรูปผลไม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางควายลุย กลุ่มอนุรักษ์ชนมไทยโบราณและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาเค็มน้ำมะดัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปมะดัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลาเค็มน้ำ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงหิน กลุ่มทุ่งบัวฉัตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน Rice Care ตามลำดับเมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มวิสาหกิจ สรุปผลปรากฏดังนี้

1. กลุ่มทุ่งบัวฉัตร ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชมทุ่งบัวฉัตร 2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน Rice Care ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมชมทุ่งนาข้าวท่ามกลางสวนมะดัน 3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปมะดัน ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนมะดัน 4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาเค็มน้ำมะดัน ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมทำอาหารจากมะดัน 5. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลาเค็มน้ำมะดันแดดเดียวฯ ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมถนอมอาหารโดยใช้มะดัน 6. กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงหิน ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมชมโบสถ์มอญอายุร้อยปี 7. กลุ่มอนุรักษ์ชนมไทยโบราณและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้ ความสนใจมากที่สุด คือ ทำขนมพื้นบ้านเมืองมะดัน 8. กลุ่มแปรรูปผลไม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านบางควายลุย ความสนใจมากที่สุด คือ ทำอาหารพื้นบ้านเมืองมะดัน 9. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้อบแห้งบางอ้อ ความสนใจมากที่สุด คือ ประตุแห่งกาลเวลา ณ วัดเลขธรรมกิตต์ 10. บ้านโบราณกังยี่ มีความสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม เริ่มด้วยการศึกษาบริบทของพื้นที่และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยคณะนักวิจัยร่วมกับองค์กร

บริหารส่วนตำบลท่าทราย ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและผู้นำชุมชนเมืองมะดัน มีการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดันและนำข้อมูลมาจัดการการประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อพิจารณาความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูลพื้นที่ หลังจากนั้นมีการคืนข้อมูลและกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนเมืองมะดัน ทำให้ได้ผลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมในรายการท่องเที่ยวบนเส้นทาง ดังต่อไปนี้

4.1 เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน

ภาพ 2 เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน

4.2 รายการนำเที่ยว “วันเดียวเที่ยวเมืองมะดัน” ประกอบด้วย 1) กลุ่มทุ่งบัวฉัตร 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน Rice Care 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปมะดัน 4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาเค็มน้ำมะดัน 5) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลาเค็มน้ำมะดันเด็ดเดี่ยว และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนใจสู้สู้วิถีกตถนอมอาหาร 6) กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโรงหิน 7) กลุ่มอนุรักษ์ชนมไทยโบราณและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลไม้ 8) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านบางควายลุย 9) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลไม้อบแห้งบางอ้อ

4.3 รายการนำเที่ยว “ท่องเที่ยวเมืองมะดัน 2 วัน 1 คืน” โดยรายการท่องเที่ยวในวันที่สองจะเพิ่มสถานที่และกิจกรรม ประกอบด้วย 1) “วัดเลขาธรรมกิตติ์” กิจกรรม “ลอดประตูแห่งกาลเวาค้นหาอดีต” แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์วัดเก่าแก่ปลายกรุงศรีอยุธยา มีโบสถ์เก่าอายุมากกว่า100 ปี ชุ่มประตูวัดที่ถูกปกคลุมด้วยรากของต้นโพธิ์ จนทำให้กลายเป็นสถาปัตยกรรมจากธรรมชาติที่สวยงาม 2) ตามรอย “ก๋งยี่ บ้านโบราณ” เรือนไม้หลังงามริมแม่น้ำนครนายกที่ก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ 7

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาคั้งนี้ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. ศักยภาพชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ชุมชนยังขาดความรู้ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชน สอดคล้องกับ Rongthong & Thosuwonchinda (2020) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสาขามีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดความรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน 2) ด้านทัศนคติ มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ นำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจที่ให้ร่วมพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวและร่วมจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 3) ด้านทักษะ ชุมชนเมืองมะดันมีทักษะในการสื่อสารการใช้ภาษาทางการท่องเที่ยวชุมชน แต่ยังขาดทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศให้แก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Hounslow (2002) กล่าวว่าชุมชนควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน 4) ด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนทักษะและสมรรถนะหลักในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Lamaijeen & Choibamroong (2015) พบว่าชุมชนยังขาดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การติดตามและประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเมืองมะดันมีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ 1) ร่วมคิด วางแผนและการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Ratchathawan et al. (2018), ได้สรุปกระบวนการการมีส่วนร่วมซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติการ 3) ร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ 4) ร่วมในการติดตามและประเมินผล

3. ความคิดเห็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเกี่ยวกับความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเมืองมะดัน จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เช่น การทำอาหารพื้นบ้านจากมะดัน สอดคล้องกับ Sungsuwan (2018), Wisudthiluck et al. (2012), Kaewsanga & Chamnongsri (2012) สรุปกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นกิจกรรมด้านองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านจินตนาการหรือการสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้แก่แหล่งท่องเที่ยวนั้น

4. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองท่องเที่ยวมะดัน เริ่มการศึกษาบริบทของพื้นที่ มีการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และนำข้อมูลมาจัดการประชุมกลุ่มย่อยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อพิจารณาความถูกต้อง หลังจากนั้นมีการคืนข้อมูลและกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนเมืองมะดัน จนได้แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองมะดัน สอดคล้องกับ Thailand Community Based Tourism Institute (2006) ได้อธิบาย เส้นทางท่องเที่ยว

สำหรับนักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น ชมแหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวภายในและภายนอกชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครนายก พัฒนาชุมชนจังหวัด ควรมีการวางแผนพัฒนาทักษะบุคลากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับคนในชุมชน เช่น อาหารและเครื่องดื่มเพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การอบรมนักร้องความหมายท้องถิ่นหรือมีคฤศก์ท้องถิ่นด้านการนำเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาถึงการจัดการความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เช่น เรืองเล่าเมืองมะดัน เพื่อเพิ่มมูลค่าทุนทางวัฒนธรรมให้กับแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนานักร้องความหมายทางการท่องเที่ยวของชุมชนเมืองมะดัน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมืองมะดัน ตำบลท่าทรายและตำบลบางอ้อ จังหวัดนครนายก ที่ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการพัฒนางานวิจัยเล่มนี้ และขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่สนับสนุนในการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Andrea Yanes, S. (2019). Community-Based Tourism in Developing Countries: A Framework for Policy Evaluation. *Retried Sustainability* 2019, 11, 2506. www.mdpi.com/journal/sustainability
- Aref, F. (2011). Barriers to community capacity building for tourism development in communities in Shiraz, Iran. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(3), 347–359.

- Ellis, S. (2011). Community based tourism in Cambodia: exploring the role of community for successful implementation in least developed countries. Retrieved from <https://ro.ecu.edu.au/theses/451>
- Hounslow, B. (2002). Community capacity building explained Stronger Families Learning Exchange. *Bulletin*, 1, 20-22.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-310.
- Kaewsanga, P. and Chamnongsri, N. (2012). Creative Tourism: A New Choice of Thai Tourism. *Suranaree Journal of Social Science*, 6(1), 91-109. (in Thai)
- Kaswanto, N. (2014). Land suitability for agrotourism through agriculture, tourism, beautification and amenity (ATBA) method. Department of Landscape Architecture, Faculty of Agriculture, Bogor Agricultural University, Meranti St. Dramaga, Bogor 16680, Indonesia.
- Lamajeen, K., & Choibamroong, T. (2015). A potential of local community towards the community-based tourism management in U-Thong ancient city, Suphanburi province. *Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci.*17(1): 190-199. (in Thai)
- Nakhonnayok Provincial Office. (2019). *Nakhon Nayok Province Development Plan 2018-2021*. Retrieved May 30, 2019, from <http://www.nakhonnayok.go.th/> (in Thai)
- Page, S. J. & Hall, C. M., (2009). Progress in Tourism Management: From the geography of tourism to geographies of tourism–A review. *Tourism Management*, 30(1), 3-16.
- Prajong, S, Boonkoun, W, & Sangrugsa, N. (2017). Participatory Action Research in Community-Based Tourism Activities According to the Philosophy of Sufficiency Economy to Strengthen Community Economy at NakhonRatchasima Province Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts), 10(2), 1515-1529. (in Thai)
- Ratchathawan, R., Kaewkrajok, T., Jongkatekit, W., Phromkaew, P., Sumdangsan, D., & Thonglert, D. (2018). The Community Participation Process in Well-being Development. *JOURNAL OF SOUTHERN TECHNOLOGY*, 11(1), 231-238. (in Thai)
- Richards, G. and Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture. *Tourism management*27: 1209–1223.

- Rongthong, N., & Thosuwonchinda, V. (2020). Guidelines for the Development of the Potential Tourism Model, Baan Sa Kla Village Samut Prakarn Province. *Dusit Thani College Journal*, 14(1), 109-129. (in Thai)
- Sirichana, N. (2020). *Muangmadan Community Tourism Promotion Conference @Nakhon Nayok*. Retrieved May 30, 2019, from <http://nknayok.nso.go.th/index>. (in Thai)
- Sungsuwan, T. (2018). Creative Tourism in Koh Samed: The Answer for Sustainable tourism? *NIDA Case Research Journal*, 10(2). (in Thai)
- Tancharoen, S. (2018). Community Based Tourism Management and Sustainable Tourism Development of Bangkantaek Community in Samutsongkhram Province. *Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University*, 8(2). (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2016). Tourism Marketing Promotional Press Release 2017. Plenary Hall Queen Sirikit National Convention Center.
- Tourism Authority of Thailand. (2019). Tourism Marketing Promotional Press Release 2020. Plenary Hall Queen Sirikit National Convention Center.
- Thailand Community Based Tourism Institute. (2006). *The travelling route for CBT*. Retrieved May 30, 2019, from <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbt/>
- UNESCO. (2006). Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism, Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism Santa Fe, New Mexico, U.S.A. October 25-27, 2006.
- Wurzburger, R., Pratt, S., & Pattakos, A. (Eds.). (2009). *Creative tourism, a global conversation*. Sunstone Press.
- Wurzburger, R. (2010). *Creative Tourism A Global Conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide: at present at the 2008*. Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe. (pp. 15–25). New Mexico. USA.

	<p>Natthakan Rongthong M.A. (Hotel and Tourism management) Lecturer of Tourism (Bilingual program), Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University.</p>
	<p>Kanlaya Naklungka M.S. (Agricultural Economics) Lecturer of Economics Program, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University.</p>
	<p>Vongvipha Thosuwonchinda Ph.D. (Integrated Tourism Management) Lecturer of Tourism (Bilingual program), Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University. Phranakhon Rajabhat University.</p>
	<p>Preeya Sompuet Ph.D. (Educational Communications and Technology) Lecturer of Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University.</p>
	<p>Khatawut Sangkhamart D.B.A. (Management) Lecturer of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University.</p>